

Přemyslovci - panovnická dynastie a její doba

Stanislav Vaněk - recenze výstavy

Přemyslovci – rod erbu černé orlice s červenými plameny ve stříbrném poli štítu. Od poloviny 9. století do roku 1306 přemyslovští panovníci určovali dějiny středověkých Čech, Moravy, Slezska, Uher i Polska, neboť byli udatnými válečníky (knížata Břetislav I., Soběslav I., kníže a posléze král Vladislav II., král Přemysl Otakar II.), schopnými diplomaty (král Přemysl Otakar I.) a měli duchovní vnímání (sv. Václav) i smysl pro ekonomickou realitu (králové Přemysl Otakar II., Václav II.). Jejich politický či kulturní odkaz je mimořádný a přesahuje 4. srpen 1306, kdy v Olomouci vraždou krále Václava III. vymřela hlavní rodová linie i 13. listopad 1521 – tehdy zesnul opavský vévoda Valentin Hrbatý, vzdálený a poslední potomek Mikuláše, nemanželského syna Přemysla Otakara II. V roce sedmistého dvacátého výročí olomoucké tragédie je v historické budově Národního muzea v Praze pořádána reprezentativní výstava Přemyslovci – panovnická dynastie a její doba.

V rozlehlých prostorách je instalováno více než 900 exponátů zapůjčených z 68 odborných institucí a od soukromých vlastníků z několika evropských zemí. Expozice se skládá ze čtyř částí, barevně odlišených (modrá,

zelená, červená, černá) a její architektonické řešení evokuje atmosféru středověkého prostředí. V přítomí (mj. jsou vystaveny na světlo citlivé textilie) vizuálně vynikají bodově nasvícené artefakty umístěné v zabudovaných i volně stojících vitrínách. Jednotlivé barvy evokují - vzestup (modrá), etablování knížecí moci (zelená), vrchol v podobě královského majestátu (červená) a odkaz v časech následujících po vymření rodu (černá).

Množství exponátů komplexně umožňuje „vyprávět“ rodový příběh ve veškerých souvislostech. Počínaje legendou o kněžně Libuši a oráči Přemyslovi, přes konflikt mezi sv. Ludmilou a její snachou Drahomírou, bratrovraždou sv. Václava (a následný mýtus), úspěchy na bojištích i v diplomacii přemyslovských knížat, králů, kněžen a královen (dějinná úloha Přemysloven je důrazně prezentována) až po každodennost raného a vrcholného středověku.

Společně s luxusními předměty vyjadřujícími majestát a symboliku (panovnické insignie - královská koruna ze Slezské Středy a pohřební klenoty králů Přemysla Otakara II. i Rudolfa I. Habsburského, prsten krále Přemysla Otakara I., ostatkový kříž z Roudnice) či vysokou úroveň vzdělanosti (iluminované rukopisy), jsou k vidění finanční depoty a jednotlivé mince (denáry, brakteáty, feniky, pražské groše aj.), šperky, zbraně, heraldické památky, listiny, pečeti a pečetidla, architektonické fragmenty významných staveb i jejich výzdoby, liturgické předměty, sochy, náhrobní kameny – prezentované tak, že jejich prostřednictvím lze „na dálku navštívit“ prostředí odlišných vrstev středověké společnosti – hrady, kláštery, města i „nahlédnout“ do významných lokalit a soukromí jejich obyvatel. Mezi exponáty mimořádně vynikají - Madona z Rudolfova a torzo Ukřižovaného z Polné. Výstava je moderní interaktivními prvky (mj. do pohybu převedené iluminace z

Codexu Manesse) a její informativní hodnotu násobí velkoformátové textové tabule (lze objevit ojedinělou nepřesnost – týká se krále Václava III., mylně je uvedeno datum úmrtí 6. srpna 1306), mapy i přehledné rodokmeny se schémata mocenských struktur přemyslovského státu a genealogických vazeb členů vládnoucí dynastie.

Dobře čitelné jsou popisky jednotlivých exponátů. Pouze v závěrečné části výstavy lze nalézt mezeru – mohlo být zmíněno i zneužití přemyslovského odkazu – viz protektorátní vyznamenání Svatováclavská orlice či v roce 1942 od počátku sabotované natáčení (nedokončeného) filmu *Kníže Václav*.

Výstava Přemyslovci – panovnická dynastie a její doba poučuje o vzdálené historii nejen zemí Koruny české, kdy se osudy jednotlivců prolínaly s událostmi velkých dějin více, než si z úhlu pohledu přítomnosti lze připustit.

Výstava Přemyslovci – panovnická dynastie a její doba, Národní muzeum v Praze ve dnech 24. dubna – 15. října 2026 ve spolupráci se Správou Pražského hradu, garant výstavy: Jiří Militký hlavní autor výstavy: Jiří Košta, autorský tým: Milena Bravermanová, Klára Fleková, Jakub Izdný, Lucie Kodišová, Michal Lutovský, Jiří Militký, Martin Musílek, Eliška Zlatohlávková

Autor textu: Stanislav Vaněk
Foto: Národní muzeum